

Gaja Kos

Polona Kovač:
Kaj se komu sanja.
Izbrane zgodbe.

Več ilustratorjev. Uvodna beseda Nika Kovač.

Spremna beseda: Marjana Kobe.

*Ljubljana: Mladinska knjiga
(Zbirka Sončnica), 2017.*

O tem, da se ni niti smotrno niti pravično – v kolikor ima prste pri izboru vmes tudi avtor sam, pa bi bilo to sploh nespodobno – ukvarjati z izbori samimi, sem pisala že večkrat, še prav posebej pa to velja za Polonco Kovač, kajti ob rojeni pripovedovalki, kot jo v spremni besedi označi Marjana Kobe, res ni možnosti, da bi bil izbor neposrečen. In seveda je oznaka “rojena pripovedovalka” povsem na mestu, kajti Polonca Kovač je ena tistih avtoric, ki je dobra tako v pisanju besedil za najmlajše kot za najstnike, ki se odlično znajde tako v pravljičah oziroma iracionalnih besedilih kot v realističnih delih, tako v leposlovju kot v poučnem leposlovju, to pa je nekaj, kar se tudi najboljšim ne posreči vedno.

Knjigo uvodoma spremlja zapis avtoričine vnukinje Nike Kovač, soavtorice izbora, ki izpostavi predvsem bogato sporočilnost babičinih besedil; in res, ta bralcu na povsem nevsiljiv način nenehno pripovedujejo o svetu in o nas samih v njem. Knjigo sestavljajo trije deli (naslovljeni *Pravljice? Hmmm ...*, *Uporabno? Hmmm ...* in *Resnično? Hmmm ...*), predstavljajoč tri

ustvarjalne sklope, ki se jim pisateljica posveča – pravljice oziroma iracionalna proza, poučno leposlovje in realistična prozna dela. Knjiga *Kaj se komu sanja* obsega izbor besedil iz petnajstih avtoričinih knjig (od skupno triintridesetih), začenši z besedili iz istoimenske knjige *Kaj se komu sanja*; mimogrede, morda je malenkost škoda, da antologija ni dobila lastnega oziroma novega naslova, čeprav je po drugi strani Mančkova naslovna ilustracija k temu naslovu tako silno simpatična, da bi bila velika škoda, ko je ne bi dobili. V omenjeni knjigi Polonca Kovač enakovredno popisuje tako sanje ljudi kot sanje predmetov – kape s cofom, ki za lastni špas bere pravljice, so se na primer le-te tako prijele, da “/.../ sanja same pravljичne stvari”. Tudi v besedilih iz knjige *Jakec in stric hladilnik* se predmeti kratko malo izenačijo z ljudmi: medtem ko Jakec čaka na prihod sestre iz porodnišnice, vlogo njegove varuške povsem naravno prevzame hladilnik Lojze, družbo pa jima dela sesalnik – pes Reti. Vsi trije dobijo glavne vloge tudi v knjigi *Deževen dan je krasen dan. Zverinice z Večne poti* so, kot da slutiti že naslov, zgodbe o živalih, v katerih pa je povedanega več o človeku kot v marsikateri “človeški”. *Pet kužkov išče pravega* predstavlja pet (pasjih) otrok, s tem pa tudi pet popolnoma različnih značajev, bolj in manj priljudnih; a materinske ljubezni je dovolj za vse in za vsakega se pravi (človek) najde. Pes ima glavno vlogo tudi v besedilu *Težave in sporočila psička Pafija*, kjer med drugim pride do izraza sposobnost Polonce Kovač, da zelo otipljivo opisuje razpoloženja: “Pafi je sedel na predpražniku pred svojo kočico in se počutil sladko, kot da je pes iz marcipana.” Zadnji so v “pravljичni del” izbora uvrščeni *Palčki na Smovskem Griču*; avtorica poleg klasičnih pravljичnih bitij, kot so na primer palčki in škrati, v zgodbo uvede tudi povsem izviren lik lunino živalco, ki mila in prijazna na Zemljo med palčke pade naravnost z Lune. Tudi Luna ima v tem besedilu posebno, izvirno vlogo, je namreč prostor, kjer so spravljene vse reči, ki jih nihče ne potrebuje, na primer nesrečne ljubezni, prazne oblube, kakšen župan in kakšna vlada, tudi doktorati se najdejo vmes. Kot sem že omenila, so modrosti in nasveti, ki si jih izmenjujejo literarni liki Polonce Kovač, pa najsi gre za živali, predmete ali palčke, daleč od tega, da bi bili (za ljudi) za odmet in prav neverjetno je, s kakšnim posluhom pisateljica oživlja predmete in popisuje živali in druga bitja ter kako pristne in žive dialoge kreše. Zaradi tega je njeno pisanje karseda simpatično, k čemur svoje nedvomno doda avtoričina duhovitost, pa še nekaj ima, kar v spremni besedi izpostavi tudi Marjana Kobe: “Z vedrino in s specifičnimi odtenki humorja /.../ se ujame blaga ironija, kot podton, včasih že kar kot podtekst; ob njej pa se muza življenjsko izkušeno odraslo bralstvo.”

Prvemu sklopu sledi sklop poučno leposlovnih besedil; *Vesoljsko jajce ali $1 + 1 = 5$* krasno, zelo nazorno prikaže dva diametralno različna pristopa k svetu in življenju, ki ju predstavljata krokodila Vladimir in Mojmir, prvi zavezan znanosti, učenju in zbiranju podatkov, drugi predan poeziji. Družbo v živalskem vrtu jima dela še en izviren lik, modra vesoljska kokoška, prava zakladnica znanja. Z besedili iz knjige *Zelišča male čarovnice* nas avtorica skozi zgodbo o čarovnici in mišji družinici popelje v skrivnosti (uporabnega) rastlinstva; k slednjemu se povrne tudi v knjigi *Gorski vrt, za vse odprt*, kjer rastlinam delajo družbo še živali in vrsta pravljčnih bitij. V vseh omenjenih besedilih se Polonca Kovač izkaže kot natančna, tankočutna opazovalka in opisovalka narave. V besedilih iz knjige *Hrabroslav preplašeni – pravljčna potepanja po slovenskih mestih* imamo opraviti s kombinacijo koščka zgodovine oziroma geografije oziroma neke značilnosti/znamenitosti, okoli katere avtorica splete sodobno pravljico, podobno velja tudi za *Eno medvedjo – pravljčna potepanja po slovenskih pokrajinah*.

Tretji sklop predstavljajo realistična besedila, začenši z deli iz knjige *Andrejev ni nikoli preveč*, v katerih Polonca Kovač hudomušno popisuje prigode iz šolskega in obšolskega življenja čredice Andrejev, ki tu in tam o življenju spoznajo tudi kaj bolj resnega. Podobno velja tudi za *Urške so brez napak*, od koder navajam tudi dva primera še ene razsežnosti pisanja Polonce Kovač – ne samo da zna ustvariti izvirne like, izvirna je tudi v opisih. Urškine klavrne smučarske poskuse na primer opiše takole: “Kar naprej je iskala nafto, se pravi, da je na preizkusni vožnji padala in delala luknje v tla.” V zvezi s hinavsko učiteljico kemije pa očka Urški razloži: “/.../ na svetu so ljudje, ki jim pravimo biciklisti. Navzgor krivijo hrbet, navzdol pa pritiskajo. Niso vredni, da se žalostiš zaradi njih.” Naposled sledijo še odlomki iz knjige *Špelce*, ki se od zgoraj naštetih precej razlikuje. Gre za bolj resno intonirano, trotirno pripoved o treh dekletih, rojenih v Ljubljani v različnih časovnih obdobjih.

Kot sem že omenila, sledi še spremna beseda velike poznavalke avtoričnega opusa in mladinske književnosti nasploh, zapis o avtorici, ki ga je prav tako pripravila Marjana Kobe in v katerem opozori še na nekatere druge razsežnosti dela Polonce Kovač, predvsem na njen prevajalski opus, temu pa še navedba knjig, vključenih v pričujoči izbor, in celotna bibliografija. Menda je iz vsega zapisanega razvidno, da so pisateljske kvalitete jubilantke Polonce Kovač (antologija je namreč nastala ob njeni osemdesetletnici) nesporne; zalotila sem se, da sem hotela skoraj vsak naveden naslov pospremiti s “kulthen” ali “legendaren”, kar priča o tem, kako močno

so njena besedila zaznamovala polje domače mladinske književnosti in bralčev/bralski spomin, vsaj določenih generacij.

Čeprav absolutno pomembni, so ilustratorji v celoti gledano tule vendarle vsaj nekoliko v drugem planu, a naštetih jih je vsekakor nujno: Marjanca Jemec Božič, Jelka Godec Schmidt, Ančka Gošnik Godec, Ana Košir, Marjan Manček, Aco Mavec, Matjaž Schmidt, Melita Vovk, Alojz Zorman Fojž. Izbor *Kaj se komu sanja* bo zagotovo marsikoga spodbudil, da si bo zaželel še in v roke vzel tudi druga avtoričina dela, bodisi iz nostalgije bodisi zato, da bi odkril kaj novega.